

Darbuotojų psichikos sveikatą stiprinančių intervencijų ekonominis vertinimas

**Lietuvos sveikatos
mokslų universitetas
Laima Dobilienė**

Ekonominio vertinimo poreikis

Darbdaviai patiria daug kaštų dėl darbuotojų susirgimų, kurių atsiradimas siejamas su darbu. Šie kaštai aprėpia produktyvumo sumažėjimą, išmokas darbuotojui už nebuvimo darbe laikotarpius, administravimo kaštus, naujų darbuotojų paieškos kaštus, kompensacines išmokas ir susijusias draudimo įmokas.

Ekonominio vertinimo pagalba, modeliuojant turimus duomenis, galima apskaičiuoti darbdavių patiriamus kaštus, kai darbuotojai į darbą neatvyksta dėl darbe sukkelto streso, depresijos ar nerimo, bei įvertinti naudą darbdaviui, kai neatvykimo į darbą dažnis mažėja, taikant darbe darbuotojų psichikos sveikatą stiprinančias intervencijas.

Metodika (1)

- Lietuvos darbuotojų psichikos sveikatą stiprinančios, darbe taikomos intervencijos ekonominis įvertinimas atliktas, išanalizavus intervencijos įtaką darbuotojų neatvykimui į darbą (angl. *absenteeism*) dėl ligos ir intervencijos įtaką darbdavio kaštams. Laikoma, kad darbuotojui neatvykus į darbą dėl ligos, darbdavys patiria kaštus ligos pašalpai.
- Intervencijos ekonominis įvertinimas atliktas pagal Jungtinėje Karalystėje (JK) taikytą modelį.
- Vertinimas atliktas vienu metų laikotarpiui.

Metodika (2)

- Vertinimui naudotas darbuotojų nedarbingumo dienų skaičius dėl, darbuotojo teigimu, dabartiniame ar paskutiniame darbe patirto streso, depresijos ar nerimo arba darbo sukeltos sveikatos būklės, susijusios su darbuotojo patiriamu stresu, depresija ar nerimu, pablogėjimo konkrečioms ekonominėms veiklos rūšims paimtas iš JK atlikto tyrimo.
- Vidutiniai mėnesiniai darbo užmokesčio dydžiai (bruto) atskiroms ekonominės veiklos rūšims Lietuvoje 2014 m. paimti iš Lietuvos statistikos departamento duomenų bazės.

Metodika (3)

- Apskaičiuoti darbdavio patirti metiniai kaštai, kai darbuotojai neatvyko į darbą dėl darbe sukkelto streso, depresijos ar nerimo 1-am darbuotojui ir 1000-čiui darbuotojų per metus.
- Darbuotojų psichikos sveikatą stiprinančios, darbe taikomos hipotetinės intervencijos efektyvumo lygiai ekonominiam vertinimui atlikti paimti iš JK modelio. Nustatyta, kad yra intervencijų, kurios gali sumažinti darbuotojų neatvykimo į darbą dėl darbe sukkelto streso, depresijos ar nerimo dažnį nuo 5 proc. iki 45 proc.

Metodika (4)

- Vadovaujantis darbuotojų neatvykimo į darbą rodikliais dėl, darbuotojo teigimu, dabartiniame ar paskutiniame darbe sukkelto streso, depresijos ar nerimo po intervencijos taikymo, apskaičiuoti darbdavių metiniai kaštai ligos pašalpoms, kai darbuotojai neatvyko į darbą dėl darbe sukkelto streso, depresijos ar nerimo.
- Įvertinta stiprinančios darbuotojų psichikos sveikatą intervencijos lemta nauda darbdaviui, apskaičiuojant metinių kaštų, patirtų darbuotojams neatvykus į darbą dėl darbe sukkelto streso, depresijos ar nerimo, sumažėjimą po intervencijos taikymo.

Metodika. Vidutinis nedarbo dienų skaičius vienam darbuotojui per vienus metus dėl darbuotojo teigimu dabartiniame ar paskutiniame darbe sukkelto streso, depresijos ar nerimo pagal ekonominės veiklos rūšis (JK duomenys). (5)

Ekonominės veiklos rūšis	Vidutinis nedarbo dienų skaičius vienam darbuotojui
Apdirbamoji gamyba	0,31
Didmeninė ir mažmeninė prekyba	0,27
Transportas, saugojimas ir ryšiai	0,27
Finansinis tarpininkavimas	0,66
Nekilnojamojo turto, nuomos ir verslo veikla	0,38
Viešasis valdymas ir gynyba	1,1
Švietimas	0,49
Sveikatos priežiūra ir socialinis darbas	0,8
Visos ekonominės veiklos rūšys	0,46

Rezultatai. Vidutiniai mėnesiniai darbo užmokesčio dydžiai ir darbdavių patiriami kaštai per metus dėl darbuotojų neatvykimo į darbą pagal ekonominės veiklos rūšis Lietuvoje. (1)

Ekonominės veiklos rūšis	Vidutinis mėnesinis darbo užmokestis (bruto) vienam darbuotojui, EUR	Darbdavių kaštai dėl darbuotojų nedarbingumo dienų 1-am darbuotojui per metus, EUR	Darbdavių kaštai dėl darbuotojų nedarbingumo dienų 1000-čiui darbuotojų per metus, EUR
Apdirbamoji gamyba	679,2	10,0	10 026,3
Didmeninė ir mažmeninė prekyba	613,4	7,9	7 886,6
Transportas, saugojimas ir ryšiai	889,7	11,4	11 438,4
Finansinis tarpininkavimas	1269,9	39,9	39 911,1
Nekilnojamojo turto, nuomos ir verslo veikla	694,0	12,6	12 557,5
Viešasis valdymas ir gynyba	867,3	45,4	45 430,0
Švietimas	626,1	14,6	14 609,0
Sveikatos priežiūra ir socialinis darbas	665,7	25,4	25 360,0
Visos ekonominės veiklos rūšys	677,4	14,8	14 838,3

Rezultatai. Teikiamos darbe hipotetinės intervencijos nauda darbdaviui Lietuvoje 1000-čiui darbuotojų per metus. (2)

Ekonominės veiklos rūšis	Darbdavių kaštų sumažėjimas, kai intervencijos efektyvumas 5%, EUR	Darbdavių kaštų sumažėjimas, kai intervencijos efektyvumas 15%, EUR	Darbdavių kaštų sumažėjimas, kai intervencijos efektyvumas 25%, EUR	Darbdavių kaštų sumažėjimas, kai intervencijos efektyvumas 35%, EUR	Darbdavių kaštų sumažėjimas, kai intervencijos efektyvumas 45%, EUR
Apdirbamoji gamyba	501,3	1 503,9	2 506,6	3 509,2	4 511,8
Didmeninė ir mažmeninė prekyba	394,3	1 183,0	1 971,6	2 760,3	3 549,0
Transportas, saugojimas ir ryšiai	571,9	1 715,8	2 859,6	4 003,4	5 147,3
Finansinis tarpininkavimas	1 995,6	5 986,7	9 977,8	13 968,9	17 960,0
Nekilnojamojo turto, nuomos ir verslo veikla	627,9	1 883,6	3 139,4	4 395,1	5 650,9
Viešasis valdymas ir gynyba	2 271,5	6 814,5	11 357,5	15 900,5	20 443,5
Švietimas	730,5	2 191,4	3 652,3	5 113,2	6 574,1
Sveikatos priežiūra ir socialinis darbas	1 268,0	3 804,0	6 340,0	8 876,0	11 412,0
Visos ekonominės veiklos rūšys	741,9	2 225,7	3 709,6	5 193,4	6 677,2

Išvados (1)

Vidutiniai darbdavių kaštai (visų ekonominės veiklos rūšių), kai darbuotojas neatvyksta į darbą dėl darbe patirto streso, depresijos ar nerimo arba darbo sukeltos sveikatos būklės, susijusios su darbuotojo patirtu stresu, nerimu ar depresija, pablogėjimo, 1000-čiui darbuotojų per metus sudaro 14 838,3 EUR.

Išvados (2)

Didžiausi vidutiniai darbdavių kaštai, kai darbuotojas neatvyksta į darbą dėl darbe patirto streso, depresijos ar nerimo arba darbo sukeltos sveikatos būklės, susijusios su darbuotojo patirtu stresu, nerimu ar depresija, pablogėjimo, nustatyti tarp viešojo valdymo ir gynybos sekcijos darbuotojų ir sudaro 45 430,0 EUR 1000-čiui darbuotojų per metus. Mažiausi vidutiniai darbdavių kaštai nustatyti tarp mažmeninės ir didmeninės prekybos sekcijos darbuotojų ir sudaro 7 886,6 EUR 1000-čiui darbuotojų per metus.

Išvados (3)

Didžiausią naudą darbdaviai turėtų, jei taikyta stiprinanti darbuotojų psichikos sveikatą intervencija būtų efektyvi 45 proc. Darbdaviai galėtų vidutiniškai sutaupyti 6 677,2 EUR per metus 1000-čiui darbuotojų. Intervencijos 5 proc. efektyvumas darbdaviams per metus 1000-čiui darbuotojų vidutiniškai sutaupytų 741,9 EUR, 15 proc. efektyvumas – 2 225,7 EUR, 25 proc. efektyvumas – 3 709,6 EUR, o 35 proc. efektyvumas – 5 193,4 EUR.

Děkoju už děmesj!